

QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI

ILMIY-ELEKTRON JURNALI
5-SON

**KOKAND UNIVERSITY
HERALD** | **2022**
VOLUME №5

**QO‘QON
UNIVERSITETI
XABARNOMASI
5-SON**

**KOKAND
UNIVERSITY
HERALD
VOLUME 5**

**ВЕСТНИК
КОКАНДСКОГО
УНИВЕРСИТЕТ
ВЫПУСК 5**

5/2022

QO'QON UNIVERSITETI

XABARNOMASI

Ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

G'.E.Zaxidov

Bosh muharrir:

Sh.R.Ruziyev

Tahrir kengashi mas'ul kotibi:

A.A.Yusupov

Tahririyat hay'ati:

1. I.f.d., prof., S. G'ulomov (O'z.R. Fanlar Akademiyasi)
2. DSc., prof., Sh. I. Mustafakulov
3. DSc., Mark Rozenbaum (AQSH)
4. PhD., I. Bobojonov (IAMO, Germaniya)
5. PhD., N. Djanibekov (IAMO, Germaniya)
6. PhD., K. Akramov (IFPRI, AQSH)
7. PhD., N. Yusupov (Woosong University, J.Koreya)
8. DSc., D. Xosilova (University of Wyoming, AQSH)
9. I.f.d., prof., B. Salimov (TDIU)
10. I.f.d., prof., K. Axmedjanov (KIUT)
11. I.f.d., prof., N. Maxmudov (TDIU)
12. PhD., Sh. Aktamov (Singapur universiteti)
13. I.f.d., prof., U. Gafurov (TDIU)
14. I.f.d., prof., X. Qurbonov (TDIU)
15. F.f.n., dotsent D. Xodjayeva (QDPI)
16. I.f.n., dotsent, N. Urmonov (TDIU)
17. F.f.d., prof., Sh. Shaxobidinova (ADU)
18. F.f.d., prof., M. Umarxodjayev (ADU)
19. I.f.n., dotsent, J. Qambarov (FarPI)
20. PhD, dotsent, D. Rustamov (ADU)
21. I.f.n., dotsent, A. Islamov (Qo'qon universiteti)
22. PhD., M.Najmiddinov (Qo'qon universiteti)

Qo'qon universiteti xabarnomasi

("Вестник Кокандского университета – Kokand University Herald") ilmiy-elektron jurnali Qo'qon universiteti Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2020-yil 10- oktabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №1138 raqami bilan ro'yxatidan o'tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O'zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-1695 ISSN-raqami olingan.

© "Kokand University" – 2022

Tahririyat manzili:

150100, Farg'ona viloyati, Qo'qon shahri, Turkiston ko'chasi, 28 a-uy, 1-xonadon

Mundarija:/Outline:

Iqtisodiyot / Economy			
1.	I. Foziljonov	Modern methods for forecasting cash flows	3-6
2.	D. Nuritdinova	Management of processes of implementation of state interactive services through information technologies	7-9
3.	Tsoy Marina.	The role of gender equality in poverty reduction and decent job creation - world experience and practice of Uzbekistan	10-13
4.	B. Turanboyev B. Rajabboyev	Puzzles involving the stock market, inflation and the predictability of stock market returns	14-17
5.	A. Bakirbekova	К вопросу об управлении человеческими ресурсами в международных компаниях	18-25
6.	J. Kambarov	Yangi sanoat inqilobini risk boshqaruviga ta'siri masalalari	26-29
7.	F. Mulyadinov	Sanoat korxonalari va biznes faoliyatida integratsion axborot tizimlari	30-35
8.	M. Diyarova	Qurilish sohasida kichik biznes sub'yektlarining innovasion faoliyati va uni tashkil etishning asosiy tamoyillari	36-39
9.	R. Toxirov	Tadbirkorlik subyektlari samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	40-43
10.	M. Boltayeva, A. Suyunov	Mamlakat iqtisodiyotida turizmni rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	44-46
11.	O. Ahmadjonov	O'zbekistonda islomiy moliya tizimini qo'llash istiqbollari	47-51
12.	M. Tojiyeva	Biznesni rivojlantirish samaradorligi hamda uni baxolashning uslubiy yondashuvlari	52-58
Pedagogika / Pedagogy			
13.	K. Kaziyev, Sh. Bisenova, F. Khamidullayev	Reflection as a quality for effective professional activities and self-development	59-63
14.	G. Umirova	Iqtisodiyotimizni rivojlantirishda innovatsiyalarning tutgan o'rni va roli	64-66
15.	F. Berdibekova	Akmeologik yondashuv asosida o'qituvchilarning kasbiy mahoratini rivojlantirish	67-70
16.	M. Salayeva M. Djumabaeva	Bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlash jarayonida kreativ faoliyatini rivojlantirish	71-74
17.	B. Ergasheva	Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash texnologiyasi pedagogik muammo sifatida	75-77
18.	M. Baqoyeva	Maktabgacha katta yoshdagi tarbiyalanuvchilarda bilishga qiziqishni rivojlantirish texnologiyasi	78-81
19.	L. Axmadaliyev	Qayyumiy" asaridagi №3-16-fiqralarning tazkira qo'lyozma va nashri o'rtasidagi matniy-qiyosiy tadqiqi	82-88
20.	S. Muxabbat	O'zbek pedagogikasi tarixini davrlashtirishning nazariy asoslarini takomillashtirish tarixiy-pedagogik zarurat sifatida	89-92
21.	A. Tangriyev	Yosh dzyudochilarda tezkor-kuch qobiliyatining samaradorligini oshirish	93-95
Fizika / Physics			
22.	G. Nafasova	Bo'lajak fizika o'qituvchilarida mantiqiy kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	96-97
23.	G'. Nafasov D. Abduraimov	Transversal izotrop jism uchun ikki o'lchovli termoelastik bog'liq masalani sonli modellashtirish va uning dasturiy ta'minoti	98-103
Lingvistika / Linguistics			
24.	M. Xolova O. Lolayeva	Lingvistikada orfografik tamoyillar va tahlillar	104-106

AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA O'QITUVCHILARNING KASBIY MAHORATINI RIVOJLANTIRISH

Berdibekova Feruza Abdumannob qizi

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti

MAQOLA HAQIDA	ANNOTATSIYA
<p>Qabul qilindi: 24-dekabr 2022-yil Tasdiqlandi: 26-dekabr 2022-yil Jurnal soni: 5 Maqola raqami: 15 DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v5i5.220</p>	<p>Ushbu maqolada shaxsning kasb-hunarni egallashda yuksak cho'qqiga erishishi bilan bog'liq masalalarni o'rganish, akmeologik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahoratini rivojlantirish va muammolarni hal qilishga tayyorlashning pedagogik tizimi asoslab berilgan.</p>
<p>KALIT SO'ZLAR/ Ключевые слова/ Keywords</p> <p>Akmeologiya, akmeologik yondashuv, kasbiy mahorat, akmeologik tadqiqot, pedagogik tizim (PT), ta'lim akmeologiyasi, yuksalish, yetuklik.</p>	

Kirish. Bugungi kunga kelib, talabalarga yo'naldirilgan fenomenining aniq ta'rifi va uning tuzilishi va mazmunining mohiyatini tushunish mavjud emas, akmeologiya mavzusini tor professionaldan uning umumiy hayotini kengaytirishgacha noaniq talqin qilish shaxs diqqatining asosiy konsepsiyasining murakkabligi bilan bog'liq.

Pedagog va psixolog tadqiqotchilar talabalarni yo'naldirishni aniqlash nuqtai nazardan turlicha yondashuvlar uning ayrim jihatlari e'tibor qaratib, ushbu hodisaning mohiyatini boshqacha tushunishga olib keldi.

Zamonaviy ilm-fanda insoniy yuksakliklarning «akme» kategoriyasi bilan bog'liq bir necha talqinlari mavjud. Jumladan, birinchi, «akme» — bu qisqagina hayot kesimini qamrab olsada, ko'p qirrali holat bo'lib, insonning har doim jamiyatda qanchalik o'z o'rniga ega ekanligi, uning biror-bir soha mutaxassisi sifatida olib borayotgan salmoqli faoliyati, shaxs sifatida esa uni o'rab turganlar bilan olib borgan ijtimoiy aloqasida qanchalik boy yoki qashshoqligi, turmush o'rtoq va ota-ona sifatida tayyorlik darajasi bilan bir qatorda yaxshi tomonga o'zgarish olish darajasi va eng yashirin ezgu qobiliyatlarini ham ko'rsatish darajasiga ham bog'liqdir.

Yunonlar, insonning nimagaki qodir bo'lsa, qobiliyati va imkoniyati qirralarini ko'rsatishga xizmat qiladigan barcha yetuklik belgilari namoyon bo'lgan umrining shu qismini «akme» deb o'ylaganlar. Akme — yunoncha («yuksalish», «cho'qqi») kamolot, yuksalish, yetuklik ma'nolarini anglatadi. Akmeolog mutaxassislar shaxsning yuksak professionalizmi va ijodiy mahorati muammolarini oqilona yechishni muhim inson resurslaridan foydalanishda deb bilmog'dalar.

Shuni ta'kidlash kerakki, akmeologiya Akmeologiya (yun. akme-yetuklik, cho'qqi, kamolot, yuksalish, (logos-ta'limot) shaxsning kasb-hunarni egallashda yuksak cho'qqiga erishishi bilan bog'liq masalalarni o'rganuvchi «Akmeologiya» fani haqidagi dastlabki qarashlar XX asrning 20-yillarida vujudga kelgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu fanning zamonaviy ishlab chiquvchilari va uning konseptual apparati Kuzmina, Bodalev, Derkach, Sitnikov, Tarasova, Tixomirov, Fokina va boshqalar xisoblanadilar. Ular orasida akmeologiyaning boshqa insoniy fanlar orasidagi o'ziga xos nuqtai nazarini ta'lim fanlar orasidagi o'ziga xos nuqtai nazarlar mavjud. Masalan, Bodalev akmeologiyani ikki jihatdan izohlaydi: inson taraqqiyoti psixologiyasining eng muhim bosqichi (kamoloti) sifatida va o'ziga xos fan sifatida, uning predmeti kasbiy faoliyat ko'nikmalarini oshirish omillari, uni shakllantirishning turli shartlari va bosqichlari hisoblanadi.

Kuzmina va Tixomirov akmeologiyani ilmiy bilimlar sohasi, ilmiy fanlar majmuasi sifatida belgilaydi, uning o'rganish ob'ekti insonning o'zini o'zi rivojlantirish dinamikasi, o'zini o'zi boshqarishning akmeologiyaning axborot bazasi ularning "texnologik qismida" fanning barcha sohalarini - ya'ni ma'lum bir fan yoki mutaxassislik muammolarini muvaffaqiyatli hal qilish uchun qanday harakat qilish kerakligi haqidagi

savolga bevosita javob beradigan bilimlar tizimidir.

Kuzmina va Derkach akmeologiyani mustaqil tadqiqot sohasiga ega bo'lgan fan sifatida himoya qilib, akmeologiyani psixologiya fanlari tizimiga kiritib bo'lmayligining bir qancha sabablarini keltiradi va asoslaydi. Psixologiya fanlari o'zining o'ziga xosligi bo'yicha analitikdir, akmeologiya bilan ob'ektlarning oldindan ko'ra olish natijasi yaxlitligini o'rganadi.

Sitnikovning so'zlariga ko'ra, akmeologiyaning boshqa fanlardan eng muhim farqi bu uning tadqiqot predmeti sifatida kasbiy mahorat va unga ta'sir qiluvchi omillarni maqsadli tanlash va shu asosda kasbiy mahoratni oshirish tizimlarini takomillashtirishdir.

Adabiyotlar tahlili. Boshqacha qilib aytganda, akmeologiya "kasbiy faoliyatni uning mahsuldorligi nuqtai nazaridan o'rganadi, kasbiy mukammallik cho'qqilarini takomillashtirish va erishish uchun qonuniyatlar va omillarni ochib beradi. Shu sababli, o'z tadqiqotining ma'lum bir sohasini tavsiflovchi akmeologiyaning markaziy toifasi - bu akmeologiya fanining konseptual apparatini tashkil etuvchi mahsuldorlik, faoliyat samaradorligi yoki mahorat tushunchalari orqali ochiladigan o'ziga xos jarayon professionalligi toifasi sifatida tushuniladi.

Tarasovanning fikriga ko'ra, «akmeologiya - bu murakkab faoliyat ko'rsatadigan ob'ektlarning sifatli o'zgarishi haqidagi fan va «akme» atamasi o'z-o'zini rivojlantirish predmetiga aylangan ob'ektning intensiv rivojlanishi davrida sifatning eng yuqori namoyon bo'lishini anglatadi.

Akmeologiyaning boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi muammosida biz Tarasovanning nuqtai nazarini baham ko'ramiz, ya'ni muayyan fanlar, pedagogika, psixologiya, fiziologiya, sotsiologiya va boshqalarga nisbatan. Akmeologiya metodologiya va faoliyat ko'rsatuvchi ob'ektlarning sifat o'zgarishlari haqidagi eng umumiy nazariya vazifasini bajaradi.

Hozirgi vaqtda akmeologiya fanining bir qancha tarmoqlari mavjud. Ushbu dissertatsiya tadqiqotida biz kasbiy ta'lim akmeologiyasining nazariy asoslariga tayanamiz Kuzmina, Bodalev, Sitnikov va boshqalar.

Ta'lim akmeologiyasini o'rganish ob'ektlari quyidagilardir: samarali ta'lim tashkilotlari samarali ta'lim tizimlari, o'quv jarayonining samarali turlari strategiyalari va sifatli natijaga erishish texnologiyalari, shaxsning ijodiy salohiyatini rivojlantirish omillari va faoliyat samaradorligi bilan solishtirganda. kichik yoki samarasiz. Ta'lim akmeologiyasining o'rganish ob'ektlari: kasbiy mahorat va uning pedagogik faoliyatdagi namoyon bo'lishi. yosh o'qituvchi va uni rivojlantirish va shakllantirish yo'llari kasbiy tayyorgarlik jarayonida shaxsning rivojlangan ijodiy salohiyati va pedagogik faoliyat samaradorligi omillari va boshqalar.

Akmeologiya ob'ektlarning yaxlitligini o'rganishini hisobga olib, ularni mahsuldor tizim sifatida ko'rib, "tizim", "tuzilma", "akmeologik yondashuv", "akmeologik tadqiqot" tushunchalarining mohiyatiga

murojaat qildik.

Averyanov "tizim - bu o'zaro ta'sir qiluvchi elementlarning cheklangan to'plami" deb hisoblaydi.

Pedagogik va psixologik tadqiqotlarda tizimli yondashuv uzoq vaqtdan beri birinchi o'rinlardan birini egallagan. Psixologik tadqiqotlarda shu tarzda amalga oshiriladigan izchillik prinsipi - bu tegishli hodisa uning elementlari yig'indisiga kamaymaydigan tizim sifatida qaralganda, psixik hodisalarni tahlil qilishning uslubiy yondashuvidir. U tuzilishga ega bo'lib, elementning xossalari uning strukturadagi o'rnini bilan belgilanadi.

Korolev, Kuzmina, Slavyonin, Kuxarev, Ilna, Novina va boshqalarning tadqiqotlari ta'lim jarayonini o'zaro bog'liq tarkibiy qismlardan tashkil topgan samarali pedagogik tizim sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi.

Xuddi shu fikrni Kuxarev ham qo'llab-quvvatlaydi va u yozadi: "Tizim - o'zaro bog'langan va o'zaro ta'sir qiluvchi elementlarning barqaror tartibi uning ichki tuzilishini tashkil etadigan yaxlit ob'ektidir. Tizim - bu faoliyat ko'rsatadigan tuzilma bo'lib, uning faoliyati ma'lum maqsadlarga bo'ysunadi.

Tadqiqot natijalari. Yuqorida aytilganlarga asosan, tizim - bu munosabatlar bilan tartibga solingan, aniq belgilangan xususiyatlarga ega bo'lgan, faoliyati ma'lum maqsadlarga bo'ysunadigan (ob'ektning yaxlitligi ta'minlangan) ob'ektning o'zaro bog'langan tarkibiy qismlari to'plami; bu to'plam ushbu to'plamning integral xossalari va funksiyalarida ifodalangan birlik bilan tavsiflanadi.

Pedagogik tizim (PT) yosh avlod va kattalarni tarbiyalash, o'qitish va o'qitish maqsadlariga bo'ysunadigan o'zaro bog'liq bo'lgan tarkibiy va funksional komponentlar majmuidir. PT ning tarkibiy qismlari pedagogik tizimning asosiy xususiyatlari sifatida, ularning umumiyligi ularning mavjudligi faktini tashkil qiladi va ularni boshqa barcha (pedagogik bo'lmagan) tizimlardan ajratib turadi.

Tarasova nuqtai nazarini baham ko'ramiz, biz "akmeologik yondashuv" "tizimli" va "shaxsiy-faoliyat" yondashuvlarining birligini nazarda tutadi"- deb hisoblaydi.

Akmeologik yondashuv ob'ektlarni tizim sifatida o'rganishga asoslangan yondashuvdir; u tadqiqotchini shaxsiy shart-sharoitni

hisobga olgan holda ob'ektning yaxlitligini va uni ta'minlovchi mexanizmlarni ochishga, faoliyatdagi murakkab ob'ektning turli xil bog'lanish turlarini aniqlashga va ularni yagona nazariy rasmga qisqartirishga yo'naltiradi.

Zazikin akmeologik yondashuvning umumiy konsepsiyasini beradi: "Akmeologik yondashuv - bu akmeologik muammolarni hal qilishga imkon beruvchi texnika va usullarning tamoyillari to'plami sifatida ishlaydigan asosiy umumlashtiruvchi tushunchadir.

Pedagogik ta'limda akmeologik yondashuvni amalga oshirishning o'ziga xos pedagogik shartlariga axborotning shaxsiy va texnologik sharoitlari kiradi.

Aniqlangan psixologik-pedagogik shartlarning mazmuni kasbiy pedagogik ta'limda akmeologik yondashuvni amalga oshirish jarayonida shaxsning akmeologik yo'nalishini shakllantirishning quyidagi ketma-ketligini belgilaydi:

-talabalarni akmeologik yondashuvni amalga oshirish bo'yicha tashkiliy faoliyatga tayyorlash bilan bog'liqligi;

-asosiy kasbiy ta'limda akmeologik yondashuvni amalga oshirish va o'quvchilar shaxsining akmeologik yo'nalishini shakllantirishga qaratilishi;

-diagnostikani amalga oshirish, shaxsning akmeologik yo'nalishini shakllantirish darajasini baholash va tahlil qilish va shu asosda o'quv jarayoniga tuzatishlar kiritishni o'z ichiga olgan diagnostika va tuzatish.

Talabalarning akmeologik yondashuv asosidagi kasbiy tayyorgarligi modelini ishlab chiqish - zamonaviy oliy ta'limning vazifasi bo'lajak boshlag'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy va ijtimoiy-psixologik qobiliyatlarini mustahkamlash orqali uning axloqiy o'zini o'zi anglashini rivojlantirish bilan bog'liq. Salomatlik, hayotga ijobiy munosabat, odamlarga va jamiyatga ishonch va buning natijasida talabalar akmeologik madaniyatining qadriyat tarkibiy qismi sifatida ma'naviyatni rivojlantirishga imkon tug'iladi.

Ko'rinib turibdiki, turli guruhlariga kiritilgan shartlarning aksariyati bir-birini takrorlaydi yoki aniqlaydi, biz ularni tizimlashtiramiz va akmeologik yondashuvni amalga oshirishning o'ziga xos pedagogik shartlariga muvofiq tasvirlaymiz (1-jadval)

1-jadval.

Guruh shartlari	Guruh shartlari tarkibi
<p>Shaxsiy sharoitlar faoliyatining xulq-atvoriga qo'yiladigan talablar va ta'lim sub'ektlarining o'zaro munosabatlarining aks etishi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Talabalarning tegishli pedagogik vazifalarga akmeologik yondashuvni amalga oshirish zarurligini anglashi; ta'lim va tarbiyaning tegishli vositalari va usullarini tanlash 2. Professor-o'qituvchi tomonidan talabalar shaxsining akmeologik rivojlanishini belgilovchi omillarni tushunish, ularni o'quv jarayonida o'zlashtirish va rivojlantirish, xususan: individual ehtiyojlar, motivlar, qadriyatlar, maqsadlar, ijobiy "men-konsepsiya" ning refleksiv va oldindan ko'rish qobiliyati. mustaqillikning hayotiy tajribasi va ijodiy tasavvur faoliyati 3. professor-o'qituvchining talabalarga ta'lim jarayonining to'liq huquqli sub'ektlari sifatida munosabati, ularning individualligini hurmat qilish. 4. professor-o'qituvchining demokratik muloqot uslubidan ustun foydalanishi, hamkorlikning psixologik muhitini yaratish va muvaffaqiyat holatlarining hissiy ijobiylikni birgalikda yaratish; pedagogik ta'sirlarni amalga oshirishda hissiylik va ishonch, o'quvchilarni mustaqil fikrlash maqsadini belgilashga undaydigan kasbiy pedagogik qadriyatlarining ahamiyatini taqdim etish va asoslash. 5. Talabalarga quyidagilar bo'yicha to'liq ma'lumot berish: - pedagogik faoliyatning mohiyati, unga samarali tayyorlash vositalari va usullari - o'quvchilarning bilim, ko'nikma, ko'nikma, shaxsiy fazilatlarini darajasi va mazmuniga kasb va jamiyatning talablari - maqsadlarni samarali belgilash strategiyalari va muvaffaqiyatga yo'naltirilgan mutaxassislar faoliyatining kasbiy qadriyatlarining mazmuni, axborotni o'zlashtirish va qabul qilishni tushunishda, uni xatti-harakatlarda va faoliyatda amalga oshirishda talabalar faoliyatini axborot-pedagogik qo'llab-quvvatlashning ahamiyatini asoslash. 6. Maqsadlarni belgilash, maqsadlar, qadriyatlar, motivlar, faoliyat usullari va mazmunini aks ettirish, o'z-o'zini o'zi rivojlantirish bo'yicha individual strategiyalarni ishlab chiqish bilan bog'liq talabalar faoliyatini tashkil etish va pedagogik qo'llab-quvvatlash. 7. Talabalarga qo'yiladigan ta'lim talabalarini izchil oshirish, ularni amalga oshirishni pedagogik qo'llab-quvvatlash.
<p>Texnologik sharoitlar o'quv jarayonini tashkil etishning vositalari, shakllari va usullarini tanlashga qo'yiladigan talablar</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ta'limga individual tabaqalashtirilgan yondashuvlarni ishlab chiqishda faol shaxsga yo'naltirilganlik qoidalariga yo'naltirish. 2. OTM professor-o'qituvchilarining akmeologik yo'naltirilgan ta'lim faoliyatini tashkil etishga integratsiyalashgan yondashuv. 3. Innovatsionlik muammoli o'zgaruvchanlik elektivlik dialogik kontekstuallik ta'limning amaliyotga yo'naltirilganligi. 4. Talabalarning mustaqil faoliyatini tashkil etish. 5. Vitagenik ta'lim texnikasi va usullari. 6. Raqobatbardoshlik holatlarining muammoli ta'lim va tarbiyaviy vaziyatlarning muvaffaqiyati holatlarini yaratish. 7. Maqsad qo'yish erishish motivatsiyasi treninglar refleksiv trening. 8. O'qitishning o'yin usullari biznes va rolli o'yinlar muhokamalar professional janglar loyihalar usuli.

Aniqlangan psixologik-pedagogik shartlarning mazmuni universitet talabalariga kasbiy faoliyatni tashkil etish uchun yangi mazmunli xulq-

atvor uslubiy va texnologik o'quvchilarni tushunish, ta'limning ta'lim

komponentining ahamiyatini tushunish va qabul qilish yo'nalishida o'zlarining kasbiy pozitsiyalarini qayta ko'rib chiqish kasbiy ta'lim qadriyatlarini va ularni pedagogik jarayonga tatbiq etish zarurligini belgilaydi.

Akademik guruhlarining tyutorlari faoliyati ham yangi mazmun bilan to'ldirilishi kerak: aynan ular, birinchi navbatda, o'z talabalarining shaxsiy xindividual xususiyatlarini o'rganishlari kerak; talabalarining ijobiy tarbiyaviy ta'siri natijalarini umumlashtirish, to'plash; o'quvchilar shaxsida axloqiy kognitiv va boshqa neoplazmalarni mustahkamlash; ma'ruza va seminarlarda har doim ham joy va vaqt topa olmaydigan maxsus treninglar tashkil etish va o'tkazish. Ushbu maqsadlarga erishishda akmeologik yondashuvni amalga oshirish uning mazmuni kasbiy ta'limda akmeologik yondashuvni amalga oshirishning tashkiliy shartlari uchun oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilarini maqsadli profilaktik jarayonga tayyorlashni tashkil etish lozim.

Bizning fikrimizcha, sanab o'tilgan tashkiliy shartlarni amalga oshirishning eng samarali yo'li oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari uchun malaka oshirish markazlari qoshida maxsus kurs tashkil etish maqsadga muvofiq bo'ladi. Buning uchun nafaqat mazmunan, balki tegishli o'quv dasturlarini ishlab chiqish zarur, shuningdek, o'qituvchilar bilan maxsus amaliy mashg'ulotlar va treninglarni o'z ichiga oladi.

Pedagogikaning nazariy va amaliy qoidalariga muvofiq, ta'lim tizimi faoliyatining samaradorligi ta'lim faoliyati sub'ektlari tomonidan belgilangan maqsad va vazifalarga erishish sifatida belgilanadi, bu aniq ijobiy natijalarda, xususan, Adekvat pedagogik va psixologik diagnostika usullaridan foydalangan holda ma'lum shaxsiy sifatning aniqlangan mezonlari va darajalari asosida aniqlanadigan o'quvchilar shaxsining akmeologik yo'nalishini shakllantirishga zamin yaratadi.

2-jadval.

Guruh shartlari	Shartlarning mavzuga yo'naltirilganligi
Akmeologik yondashuvni yaxlit o'quv jarayoniga tatbiq etish uchun oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining nazariy va uslubiy tayyorgarligi	Tegishli bilimlar tizimini yangilash: oliy ta'lim tizimiga akmeologik yondashuvning mohiyati, uni boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash kontekstida aniqlashtirish, talabalar akmeologik yo'nalishining mohiyati va mazmuni bilan uni shakllantirish vositalari va usullari va ushbu jarayonni boshqarish; Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining talabalarining akmeologik yo'nalishini shakllantirishning o'ziga xos psixologik-pedagogik usullarini, xususan, mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazish usullarini, maqsad qo'yish, maqsad qo'yish, yutuqlarga motivatsiya, fikrlash, diagnostika usullarini egallashini ta'minlash. va shaxsning shakllangan akmeologik yo'nalishi darajasini baholash; Professor-o'qituvchilar tomonidan o'quv fanlari mazmunini ularning qimmatli kasbiy yo'naltirilgan mazmunini qayta ko'rib chiqishni tashkil etish, o'quv materialini taqdim etish tartibini mumkin bo'lgan qayta tashkil etish.
O'quv faoliyatida akmeologik yondashuvni amalga oshirish uchun tyutorlarning nazariy va uslubiy tayyorgarligi	Tyutorlarning individual ehtiyojlari, motivlari, qadriyatlarini, maqsadlari, hayotiy tajribasi, talabalar konsepsiyasi mazmunini diagnostika qilish va tahlil qilish usullarini o'zlashtirishlarini mustaqillikning kasbiy yo'nalishi va ijodiy tasavvur faolligining refleksi oldindan ko'rish qobiliyatining rivojlanish darajasini ta'minlash. Maqsadlarni belgilash va muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya bo'yicha reflektiv treninglarni o'tkazish usullarini o'zlashtirgan kuratorlarni tashkil etish. Tashkil etish: kuratorlar tomonidan o'quv faoliyati mazmunini talabalar shaxsining akmeologik rivojlanishiga yo'naltirish yo'nalishi bo'yicha qayta ko'rib chiqish; adekvat ta'lim maqsadlarini belgilash va faoliyatni rejalashtirish.

Tashkiliy bosqichning oliy ta'limda akmeologik yondashuvni amalga oshirish shartlari

Talabalarining akmeologik yo'nalishining shakllangan tarkibiy qismlarining mazmuni va ko'rsatkichlari baholash mezonlarini aniqlash va ushbu sifatning rivojlanish darajalarini tavsiflash imkonini beradi, chunki akmeologik yo'nalish integrativ shaxsiy ta'limdir, keyin uning shakllanishi belgilanadi. Barcha tarkibiy qismlarning uyg'un rivojlanishi, alohida tarkibiy qismlarning o'zaro bog'liqligi va o'zaro bog'liqligi, o'z navbatida, o'ziga xos diagnostika va baholash uchun integratsiya usullaridan foydalanish imkoniyatini belgilaydi.

Tadqiqotga akmeologik yondashuvni qo'llash aniq usullarni tanlashni talab qiladi: juft taqqoslash usuli, tarkibni tahlil qilish, masshtablash, modellashtirish, dizayn va boshqalar. Akmeologik tadqiqotning muhim gnoseologik xususiyati shundaki, sintez vazifasi birinchi o'ringa qo'yiladi, ammo bu tahlilni tugatmaydi, ammo tadqiqotning dastlabki prinsipi bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa. Talabalarni qadriyatga yo'naltirish o'zaro shaxs munosabatlari bilan bog'liq turg'un motivlar yig'indisi sifatida tushunish mumkin. Zamonaviy mualliflar talabalarni yo'naltirish deganda talaba shaxsning alohida xususiyati ya'ni uning integral xususiyati sifatida

ko'radilar. Boritko shaxs hodisasini o'rganuvchi olimlarning fikriga tayangan holda talabalarni akmeologik yo'naltirish quyidagi asosiy xususiyatlardan iborat:

- talabalarni akmeologik yo'naltirish asosiy ijtimoiy rollariga va ijtimoiy mohiyatiga munosabatini belgilaydigan va ko'rsatadigan tipologik xarakteristikasi.
- talabalarni akmeologik yo'naltirish xususiyati sifatida o'ziga xosligini belgilab, uning ierarxik tuzilishini yaratadi;
- talabalarni akmeologik yo'naltirish - bu shaxsning jamiyat maqsadlarini belgilashni ham, hayotiy faoliyatning o'z maqsadlarini rivojlantirishni ham ta'minlaydigan ya'ni shaxsning shakllantiruvchi tuzilishi sifati hisoblanadi;
- talabalarni akmeologik yo'naltirish - bu barcha tashqi ta'sirlarning sinishiga vositachi bo'lgan ichki sharoitlar tizimi, buning natijasida ijtimoiy tajribaning interverlashuvi sodir bo'ladi va shaxsning nisbiy barqarorligi saqlanadi;
- talabalarni akmeologik yo'naltirish boshqalarga va o'ziga nisbatan faolligini, shaxs faoliyati va muloqotining xulq-atvor tendensiyalarini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Р.Сафарова. Масъул муҳаррир Педагогика энциклопедия. И жилд. "Ўзбекистон миллий энциклопедияси" Давлат илмий нашриёти. Тошкент-2015. 45-46 бетлар.
2. Бодалев А.А. Акмеология как научная дисциплина. - М.: РАО, 1993. - 20с.
3. Деркач А.А., Кузьмина Н.В. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма. - М.: РАО, 1993. 32-с.
4. Ситников А.П. Акмеологический тренинг. Теория, методика, психотехнологии. М.: «Технологическая школа бизнеса», 1996. 16-17 с.
5. Ситников А.П. Акмеологический тренинг. Теория, методика, психотехнологии. М.: «Технологическая школа бизнеса», 1996. 16-17-с.
6. Тарасова В.Н. Методологические основы акмеологического подхода к повышению качества образовательного процесса // Акмеология 97, научная сессия. - Под ред. Н. В. Кузьминой, А.М.Зимичева. - СПб.: Санкт-Петербургская Акмеологическая Академия, 1997. - 318с.
7. Краткий философский словарь. - М.: Проспект, 1998,- 400с.
8. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. - СПб: Питер, 1999. - 416 с.
9. Кухарев Н.В. На пути к профессиональному совершенству: Кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1990. - 159с.
10. Тарасова В.Н. Акмеологические задачи в образовательном процессе // Акмеология 99, научная сессия / сост. и ред. Кузьмина Н.В., Зимичев А.М. - СПб.: Санкт-Петербургская

- Акмеологическая Академия, 1999. - С.170-179 с.
11. Зазыкин ВТ. Акмеологический подход в акмеологических исследованиях И Акмеология: методология, методы и технологии. - М.: Междун. академия акмеологических наук, 1998. - С.70-75 с.
 12. Бодалев А.А. Акмеология как научная дисциплина. - М.: РАО, 1993. - 20с.
 13. Деркач А.А., Кузьмина Н.В. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма. - М.: РАО, 1993.
 14. Мерлин В.С. Психология индивидуальности: избр. психол. тр. / В.С. Мерлин; под ред. Е.А. Климова. - М.: Изд-во Моск, психол.-соц. ин-та, 2005.
 15. Резниченко, М.Г. Введение в педагогическую деятельность: учеб, пособие / М.Г. Резниченко. - Самара: Изд-во СГПУ, 2003.
 16. Борытко, Н.М. В пространстве воспитательной деятельности: монография / Н.М. Борытко; науч. ред. Н.К. Сергеев. - Волгоград: Перемена, 2001.
 17. Савина Ю.Г. Формирование ценностных ориентаций учащейся молодежи средствами декоративно-прикладного искусства: дис. ... канд. пед. наук / Ю.Г. Савина. - М., 2006.
 18. Борытко, Н.М. В пространстве воспитательной деятельности: монография / Н.М. Борытко; науч. ред. Н.К. Сергеев. - Волгоград: Перемена, 2001. - 181с.

**QO'QON UNIVERSITETI
XABARNOMASI**

**KOKAND UNIVERSITY
HERALD**

**ВЕСТНИК КОКАНДСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА**

5 / 2022

ISBN: 2181-1695

Bosishga ruxsat etildi 2022-yil 28-dekabr.
Qog'oz bichimi 60x84 1/8 «Libre Franklin, Montserrat»
garniturasida. Shartli bosma tabog'i 8. Adadi 20 nusxa.
Buyurtma rakami № . Baxosi shartnoma asosida.
"Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi"

bosmaxonasida
chop etildi.

